

Petra Pynnönen

2.6.2025

Työ- ja elinkeinoministeriö
VN/31658/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Energiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnosta hallituksen esitykseksi ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kansallinen rekisteröintivelvoite koskien kriittiseen infrastruktuuriin liittyviä suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä

Esityksessä säädetään asetusta täydentävästi kriittiseen infrastruktuuriin liittyvien suuririskisten tekoälyjärjestelmien kansallisesta ilmoittamisvelvoitteesta. Kansallinen ilmoittamisvelvoite koskee tekoälyasetuksen liitteen III kohdassa 2 säädettyjä suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä, jotka on tarkoitettu käytettäväksi turvakomponentteina kriittisen kaasu-, lämmitys- tai sähköhuollon hallinnassa ja toiminnassa.

Ehdotetussa 25 a §:ssä säädetään käyttöönottajille velvollisuus ilmoittaa edellä mainittuja järjestelmiä koskevia tietoja markkinavalvontaviranomaiselle. Energiatoimialalla on koettu asetusta tulkitessa erittäin epäselväksi se, millaiset järjestelmät tulkitaan kaasu-, lämmitys- tai sähköhuollon hallinnassa ja toiminnassa käytettäväksi turvakomponenteiksi. Soveltamisalaan kuuluvien järjestelmien tunnistaminen on välttämätöntä, jotta tällaisten tekoälyjärjestelmien käyttöönottajat voivat noudattaa lakisäateistä ilmoittamisvelvollisuuttaan. Energiateollisuus ry pitää tarpeellisena, että soveltamisalaan kuuluvia järjestelmiä tulee tarkentaa ennen lain voimaantuloa.

Luonnoksessa ehdotetaan, että rekisteröintivelvoite toteutetaan hajautetulla mallilla, sillä keskitetyn mallin ei katsota tarjoavan hyötyä tai lisäarvoa. On syytä huomata, että energiatoimialalla markkinavalvontaviranomaisvastuut on esitetty jakautuvan Energiaviraston ja Tukesin kesken. Energiateollisuus ry kiinnittää huomiota siihen, että hajautettu malli voi velvoittaa useilla kriittisen infrastruktuurin sektoreilla toimivat energiayhtiöt ilmoittamaan tiedot samasta tekoälyjärjestelmästä erikseen kummallekin viranomaiselle.

Esitysluonnoksessa ei ole huomioitu sitä, että hajautettu malli voi aiheuttaa edellä kuvatulla tavalla ylimääräistä hallinnollista taakkaa ilmoituksen tekemiseen velvoitetuille toimijoille. Lisäksi markkinavalvontaviranomaisille jätetty vastuu järjestää ilmoitustavat ja määrätä ilmoitettavien tietojen yksityiskohdista voi johtaa käytäntöjen eriytymiseen aiheuttaen järjestelmää ilmoittavalle toimijalle epävarmuutta. On tärkeää, että viranomaiset tekevät vähintään yhteistyötä ilmoitustapojen järjestämisessä yhtenevästi. Ilmoitusprosessin sujuvoittamiseksi ja päällekkäisen työn vähentämiseksi tarkoituksenmukaista mahdollistaa ilmoitustietojen siirto viranomaisten järjestelmien välillä esimerkiksi teknisen rajapinnan kautta.

Kriittisen infrastruktuurin tietojen salassa pidettävyys

Energiateollisuus ry pitää erittäin perusteltuna esitystä siitä, että kriittisen infrastruktuurin suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin liittyvät tiedot säädetään salassa pidettäviksi. Kuten hallituksen esitysluonnoksen perustelutekstissä todetaan, pelkästään tieto suuririskisen tekoälyjärjestelmän olemassaolosta voi aiheuttaa riskin yhteiskunnan kriittisten toimintojen suojaamisen osalta.

Muuttunut turvallisuusympäristö on asettanut uusia haasteita ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisen kannalta merkityksellisten tietojen päätyminen väärin käsiin on vartenotettava uhka. Nykyiset julkisuuslain 24 §:n mukaiset salassapidon kriteerit on luotu toisenlaisessa toimintaympäristössä luonteeltaan erilaisten toimijoiden tarpeisiin. Energia-alan toimijoiden käytännön kokemus on, että voimassa olevat lakisääteiset salassapitoperusteet ovat liian tulkinnanvaraisia eivätkä ne ole riittävän yksiselitteisiä tämän päivän tarpeisiin kriittisen infrastruktuurin kannalta. Näin ollen on erittäin perusteltua, että kyseiset tiedot tullaan säätämään lain nojalla salassa pidettäviksi.